

Thomas Pedersen, *When Culture becomes Politics*
 – *European Identity in Perspective*, Aarhus University Press 2008. 311 s.

Med bogen '*When culture becomes Politics – European Identity in Perspective*' skriver historiker og politolog Thomas Pedersen sig ind i en efterhånden betragtelig videnskabelig litteratur om europæisk identitet. Og Pedersen trækker da også på en bred litteratur af både ældre og nyere dato i opbygningen af en teoretisk struktur og et argument der ikke umiddelbart ligner nogen af de allerede velkendte tilgange til europæisk identitet.

Diskussionen om europæisk identitet kan i dag – efter at den blev 'genoplivet' i 1990'erne som en central dimension i diskussionen om EU's legitimitet og fremtid – beskyldes for en vis grad af inert. Til tider kan det synes, som om kendskab til forfatterens baggrund og basale teoretiske ståsted allerede tillader én at forudsæ argumentets fokus og hovedkonklusioner. Med udgangspunkt i social konstruktivisme eller '*cultural studies*'-tilgange forventer man overvejelser om, hvem der mon kan eller bør spille rollen som Europas 'Anden'. Fra et demokratiteoretisk udgangspunkt er det manglen på en fælles europæisk offentlighed, problemet med et 'demokratisk underskud' og afstanden mellem elite og borgere som sandsynligvis vil blive behandlet. Fra historikerens perspektiv er det den obligatoriske pointe om Europa som et post-Holocaust projekt og den klassiske diskussion af problemer og muligheder bag distinktionen mellem 'kulturel' og 'politisk' nationalisme. Endelig i *international relations*-feltet, vil der blive kredset om problemerne i 'suverænitetsbegrebet' og ideen om en slags 'post-westfalsk orden'. Bare for at nævne nogle eksempler:

Pedersens bog indeholder ganske vist referencer til og/eller kortfattede diskussioner af mange af disse tilgange til emnet, men lader sig ikke rubricere som tilhørende nogen af dem. Bogen er på én gang lidt af det hele og helt sin egen. Dette skyldes i høj grad Pedersens lidet beskedne ambitionsniveau. Han vil ikke som de fleste andre begrænse sig til at behandle europæisk identitet som udtrykt igennem en bestemt institution, som fremtrædende i et bestemt begrænset kildemateriale, som fremkommende i en bestemt (national eller politisk) kontekst eller som italesat af bestemte typer aktører. I bogens 17 korte analytiske kapitler bevæger han sig frit rundt mellem kvalitativt og kvantitativt kildemateriale, mellem nationale, internationale og civilisatoriske kontekster og sammenligninger, skiftende mellem politologisk analyse, historisk argumentation og filosofisk spekulation. Der er f.eks. kapitler om almindelige borgeres europæiskhed, om national identitet, om transnational identitet, om Europa som kulturelt fællesskab, om Europas unikke karakter, om øst og vest i Europa, om udfordringerne fra Islam og Asien, om kosmopolitisme og om Europas internationale identitet og ambitioner.

Men ikke nok med, at Pedersen dermed synes at håbe på at kunne indfange Europas identitet i alle dens aspekter og dimensioner. Han har også sat sig for at gentænke identitet som sådan. Pedersen vil levere intet mindre end "*a new theoret-*

ical perspective on European Identity and upon identity as such" (15). Han lover os dermed "a new existentialist view of Political Man focusing upon personal – but not necessarily rational – choice"(19).

Pedersen kalder sin nye teoretiske position 'integrity' og beskriver den som en form for 'liberal culturalism'. Grundlæggende konstitueres denne position gennem en afvisning af på den ene side 'holistiske' identitets teorier der overlejrer og destruerer individets personlige autonomi med determinerede strukturer, og på den anden side social konstruktivistiske, postmodernistiske og poststrukturalistiske teorier, der med deres insisteren på identiteters konstruerede og omskiftelige natur ligeledes udvander individets iboende 'inner Self' og dets personlige ansvarlighed, som moralsk kan udledes heraf. Pedersen distancerer sig desuden fra Rational Choice-teori i og med, at han ønsker at indtænke 'non-rational choices' – dvs. personlige valg, som ikke er instrumentelt orienterede, men som udspringer af værdier og følelsesmæssige dispositioner.

Den 'integristiske' identitetsteori, der bliver resultatet, forstår dermed kultur som konstitueret gennem autonome personlige valg af 'livsprojekt'. Ofte sammenligner Pedersen med individets evne til æstetisk påskyndelse af skønne objekter, hvilket han også opfatter som en dybt individuel operation. Det kollektivt kulturelle udgøres dermed af et løst aggregat af mange individuelt valgte 'ways of life', der ikke er identiske, men lader sig forene under en overordnet 'constitutive culture' bestående af fælles idealer og værdier. Ideal og værdier der dog stadig kan implementeres forskelligt i individuelle livsprojekter. Pedersen kan dermed opsummere sin teori i diktummet: "culture is choice – but, it must be added, choice is also culture"(55).

Som det måske allerede kan fornemmes i denne *catch-phrase*, er integrisme-teoriens største problem en mangel på præcision. Dette gør det direkte påfaldende, at Pedersen angriber andre teorier for deres 'vagueness', for så selv at tilbyde f.eks. begreber som *life-project* og *way of life* som 'præcise' alternativer. Store dele af teorien synes faktisk primært at blive deklarativt konstateret i teksten, snarere end konstrueret gennem detaljeret teoretisk diskussion med modparter. Dermed fremstår integrisme implicit som en ontologi, der hviler mere på en række af Pedersens personlige og moralske valg og præferencer end på en egentligt teoretisk/videnskabelig argumentation. F.eks. er det billede, han tegner af socialkonstruktivismens (og implicit også post-strukturalismen & postmodernismens) forståelse af struktur-aktør problemet tæt på en karikatur. Her savner man et seriøst favntag med f.eks. Judith Butlers forståelse af identitet som performance, der kunne nævnes som et af mest kvalificerede forsøg på en post-strukturalistisk struktur-aktør teori. Desuden løber Pedersen med nogen forudsigelighed ind i det åbenlyse problem, der følger med en kulturteori, der ikke bare prioriterer og privilegerer individets autonomi rent teoretisk, men som også normativt validerer individets integritet og valgfrihed. Dette problem angår grænserne for valgfrihed, eller hvad man

kunne kalde ethvert fællesskabs (implicite) disciplinering af dets medlemmer. Siden Pedersens overordnede kollektive *'constitutive culture'* ikke er andet en løst koordinerede individuelle livsprojekter (højst forenet om fælles ideer om *'exemplary ways of life'*), har den svært ved at forklare – endsige retfærdiggøre – sådan disciplinering. Kort sagt synes magtdimensionen i Pedersens integrisme noget underudviklet. Dette er en anklage, han imidlertid selv sender videre til de *'contemporary theories of nationality'* som noget kortfattet behandles i et par af de første artikler. Det forbliver en gåde for denne anmelder, hvordan nogen kan læse Andersens, Hobsbawms, Gellners og Michael Billigs klassiske værker om nationalisme og så fortsat hævde, at de har overset magtspørgsmålet (81).

Konsekvenserne af det både vage og modsætningsfyldte magtperspektiv i Pedersens teori dukker desuden løbende op i analysen. I diskussionen af Europa som et kulturelt fællesskab når han frem til at en europæisk *'constitutive culture'* først og fremmest formes af en historisk-filosofisk arv rækkende tilbage til det gamle Grækenland. Han stiller sig til sidst spørgsmålet om denne privilegering af et specifikt kulturelt indhold ikke nødvendigvis placerer nogle Europæere som perifere – om ikke, med andre ord, der ligger en implicit autoritær magtudøvelse i på denne måde at formulere et europæisk (kulturelt) center. Hertil kan han dog afvisende konstatere: *"To identify a limited number of constitutive European ideas and exemplary models is not synonymous with indulging in a potentially authoritarian, political aestheticism"* (139). Da svaret ikke begrundes yderligere, vil mange læsere måske efterlades med spørgsmålet: "hvorfor egentlig ikke?". At definere europæiskhed er at påtage sig autoriteten til at kunne gøre dette. Selv hvis denne europæiskhed ikke påtvinges borgerne aktivt, ville de fleste stadig hævde at der ligger en betragtelig magt – og dermed autoritet – bare i at privilegere en definition over andre. Tænkere som Jacques Derrida, Paul Ricoeur og Etienne Balibar har forsøgt at skrive sig ud af det dilemma, der ligger i at formulere en 'åben' europæiskhed, et europæisk projekt, der ikke på forhånd formulerer et center, men insisterer på en identitet, der bestandigt er under opbygning og gentænkning. Her kommer Thomas Pedersen noget lettere om ved det.

Ligeledes synes det noget modsætningsfyldt, at Pedersen flere gange insisterer på, at immigranter i Europa må være villige til at integrere sig, mens han mod slutningen vælger at illustrere implikationerne af integrismens respekt for individet ved at forestille sig, hvordan en imaginær australier faktisk ville kunne være 'langdistance-europæer', simpelthen gennem et personligt valg om at abonnere på en europæisk *'way of life'*. Hvorfor australiernes individuelle valgfrihed ikke overlejres af et krav om 'integration' i det fællesskab, han befinder sig i, forbliver uklart.

Helt generelt må det påpeges, at i hvert fald for læsere med kendskab til diskussionerne om europæisk identitet er kapitlerne ofte for korte og behandlingen af emnerne for håndskåret til helt at være tilfredsstillende eller overbevisende. Nogle pointer er både nye og interessante, men i mange tilfælde mangler man tilbuds-

ende diskussion af centrale værker og positioner. Desuden synes den videnskabelige diskussion til tider at være sammenflettet med mere holdningsbetonede udsagn om f.eks. migration, multikulturalisme eller *'the Chinese mind'*.

Alt i alt er Pedersens argument både problematisk og provokerende – og dermed faktisk også ganske stimulerende læsning.

CHRISTOFFER KØLVRAA, ADJUNKT,
INSTITUT FOR HISTORIE OG OMRÅDESTUDIER,
AARHUS UNIVERSITET